

Atsiliepimai del Pabrėžos jo 150 m. gimimo sukaktuvėms.

«Kosmo» I-me sasiuviny pakeltas balsas del Pabrėžos jo 150 m. gimimo sukaktuvį (1771. I 15) proga nepaliko balsų šaukiančio dykumo. Štai čia dedame pirmajį tuo reikalu atsiliepimą Kretingos vienuolio gerb. Tėvo Jeronimo taip, kaip jis mumus atsiustas. Tikimės, jog šis balsas nebus paskutinis, bet susilaiksim dar ir daugiau šiuo klausimu balsų, kuriems, «Kosmo» lakšta kuo plačiausiai atdari.

R e d.

I.

Redos, dar netaip senai, nes tik 71 metai nuo a. a. kunigo vienuolio Ambraziejaus Jurgio Pabrėžos mirties (1849 metų spalių mén. 30 diena), o tačiau tiesioginių žinių apie velionį jau, nors ir klausinėta, neteko išgirsti. Tarpinių, tai yra paduotų tų asmenų, kurie su tévu Ambraziejum gyveno, galima dar daug net smulkmenų išgirsti. Dvasinis jo veikimas dar gyvai yra Kretingos apylinkėj užsilikęs, o plunksnos darbai dar ilsis rankraščiuose Kretingos vienuolyno knygynėje ir iš lėto pelėja. Ar kur kitur yra taip pat jo rankraščių, neteko sužinoti. Šiek tiek gal jų būti žmonėse, kurių tarpe darbavos.

Dabartinis tévo Ambraziejaus Žemaičiuose dvasinis gerbimas.

A. a. tévo Ambraziejaus kapas Kretingos senuose kapuose yra liaudies laikomas didžioje pagarboje. Apie kapą žiemą ir vasarą yra numintas takas einančių aplink jį keliais. Mažesnių išgijimų jo užtarymu ir pamokymais yra daug. Randasi ir visai nuostabiai, kaip antai:

1) Iš N kaimo paralyžiuota mergaitė visai jau negalejusi vaikščioti, pa-skui jo užtarymu išgijusi, gyveno sveika dar keleris metus.

2) Prieš aštuonis metus vyras N. N. iš N., kuris ir šiandien yra gyvas bei sveikas, nustojo akimis matęs. Daktarai pripažino akis neišgydomomis, bet a. a. tévo Ambraziejaus garbei bei užtarymui atliki meldimai grąžino akims visišką sveikatą.

3) V. B. šiaip nupasakojo savo išgijimą. Prieš 12 metų jau esanti pasveikus. Nuo 4 amžiaus metų lig 24 sirgo puolamaja (nuomario) liga. Naktimis apmirdavusi kartais lig 5 kartų vieno gulėjimo laikotarpy. Daktarai nesugebėjo pagelbėti. Kunigas Jurgis du kartu jai sapne pasirodės pamokė, kaip privalo atliki gana sunkias ir ilgas maldas prie V Jézaus, Panos Marijos ir prie kun. Jurgio kapo. Žinodama, kad del ligos jos vienos namiškių neleis eiti Kretingon, o nuo jos gyvenamo sodžiaus ligi Kretingos yra 8 kilometrai, V. B. išėjo pavakare slapta, Kretingoje visas įsakytas.

praktikas karštai atliko ir sugryžo be jokio nelaimiųgo atsitikimo namo jau rudens nakčiai baigiantis. Ir nuostabu! Priepuoliai pradėjo retėti ir visai pranyko.

4) Gale štai dar kaip mégdaves papasakot apie tévo Ambraziejaus mirtį jo buvusis tarnas a. a. Kazys Valuckis, lėliau po žmones beelgetendamas. Kazys Valuckis jau 15 metų kaip miręs. Vieną dieną Kazį tévas Ambraziejus pasiuntęs miestan — parnešt jam pyrago, bet išeinant užrakint jį iš antrosios durų pusės raktu. Sugryžęs Kazimieras nustemba, nes mato kūnigą vienuoli gulintį sudėtomis rankomis, laikančiomis kryžiuką, šaly ant staliuko degančią žvakę, o patsai tévas jau miegas amžino miego. Del tokio nujautimo savo mirties Kazys mégdavęs jį šventu vadinti.

Smulkų kun. Jurgio bijografijos žinių lig šiol neteko rasti. Iš dalies tas matyt iš jo placių rankraščių. Taip antai iš raštų užrašų matyt, kad jo gyventa Kartenoj, Telšiuos ir Kretingoj. Kretingoj eita ir mokytojo pamokslininko pareigos. Nebūta kuno Jurgio tévu vienuoliu pirmojo Mažųjų Brolių Ordino, o tik trečiojo vienuolinio ordeno, kurio drausmė švelnesnė negu pirmojo. Del to nekarta ir pats save vadina Jurgiu Ambraziejum Pabrėža, tai yra — krikšto ir ordeno vardais, kas nepraktikuojama pirmojo ordeno vienuolių.

Tévo Ambraziejaus plunksnos darbai.

Daugelis kun. Pabrėžos rankraščių guli Kretingos vienuolyno knygine. Jie skiriasi į dvi rūši: pamokslai ir botanika. Akyliau ieškant ir nesibijant rankraščių dulkių, rasi dar jų būt rasta žymiai daugiau. 150 metų kun. Jurgio gimimo suaktyvių atminčiai tepasitenkina Lietuvos visuomenę bent šiuo mažu rankraščių įvardijimų žiupsneliu, o specjalistams bei leidėjams prie a. a. tévo Ambraziejaus raštų yra visumet atviros mūsų knygyno durys.

A. Pamokslai (Rašau kun. Pabrėžos rašyba. Aut.).

(I knyga, 99 puslapiai in 4).

1 dalis. Apey tykra wiera yr Bažnyczy szwēta. Sakity Prususy Parakwyioy Szylgaly par Jubileusza dydjių tajkó sekmyniu. Metus 1827.

2 dalis. Katechizmay tajkó dydžiój Jubileusza. Apie pawinastis krikszczonyis dieley savys. Sakity Tielsziusy, yr Kretingoy 1826.

Pamokslay bówą sakity Prususy: o Katechizmay, ysz atmeyninga pariedima Wiensibys Dwasyszkos, palyka nesakity Telšziusy.

(II knyga, 212 pl. in 4).

Didesnioji rankraščio dalis apima įvairaus turinio pamokslus, sakytius Kretingos apylinkės parapijose; kaikurie jų parašyti, matyt, buvo ir sakyti, lenkų kalba. Be to, tam tame yra 8 trumpi pamokslėliai šiokiu vardu: Katechizmós arba Pamokslós Katalykszkos diel mažu wayku po sodas.

(III knyga, 1096 pusl. in 8).

Pamokslai apie 7 sakramentus.

(IV ir V knygos, po 130 pl. in 1/2).

Rekolekcijų trims dienoms knygos. Abejos parašytos 1846 m. Kretingoje.

(VI knyga, 280 pl. in 4).

Pamokslós arba Erts apraszinis wysokiu baysibiu Grieka Neczistatas par kónyga Jórgi Pabreža porasziſt.

B. Botanika.

(I knyga, 505 pl. in 8).

Sryje (series) Balsenyyny (alphabeteus). Bülnu (dictio) Žemayt. Lointinyiniu par kónyga Ambroziejó Pabreža sórinktun. Metusy 1834 Krettingoo.

(II knyga, 205 pl. in 4).

Waardaa, tayslyyne Augimiui atsiradantui Augmyniičzioo žemaytyymē Ožwierāšio sawieju Augmes liig sziot aatrasas Zemaaytius, Lyytitwoo, Wolyynyjoo, yr Podoolyjoo só prijungsynó Waarduu paprastuuju Žemaaytyszku, Lyitówyszku, Prusyszku, yr Laatwyszku, žmonyms tuu Taau-tuu geraa žyynomu. Par kóniga Ambroziejó Jórgi Paabreža bówosi Koznadyjj y r Mookitoji Iszkaluu Kretingossóraszity Meetusy 1834 Kreetingoo.

(III knyga, 72 pl. in 1/2).

Nomenclator Botanicus seu comparatio Nominum Veteris Botanicae per Ambrosium Georgium Pabréž Tertiarium Ordinis s. Patris Francisci Fratrum Minorum de Observantia, ex-Professore Scholarum Kretingensium. Anno 1829 conscripta Kretingae.

(IV knyga, apie 50 pl. in 1/2).

Aatskayda I. Sogadliiwómoo irasziitynio į tóu aatskayda augimiui ateynatiuju. Išviso 24 gaujos—skyriai.

(V knyga, 246 pl. in 4).

Skutki lekarskie niektórych roślin i sposób używania tychże roślin w różnych chorobach wyjęte z dzieła Symona Syreniusza Doktora akad. Krak. przez Xiędza Jerzego Pabrieža Altarysty Korcianskiego roku 1814 w Korcianach.

Tom II. Ten tom jest dopełnieniem Tomu pierwszego opisania roślin przez Ignacego Hryniewicza napisanego.

(VI knyga, 83 pl. in 4).

Index systematicus enumerationis plantarum indigenarum per Samogitiam usque ad annum 1831 observatarum. Sryje Tayslyyny Iszrokodón-synas aaugimiui muusuu paar Žemaayczius lig pat meetu 1831 dabootuju.

(VII knyga, 30 pl. in 4).

Ex manuscriptis Ambrosii Georgii Pabriež. Index morborum hoc in libello descriptorum. Čia lotynų kalba yra aprašytoſ 9 šiltinių ir dirksnių ligos ir jų gydimai.

(VIII knyga, 37 pl. in 4).

Z Manuskryptów X. Jerzego Aambrožego Pabreža. Koltunie. Čia lenkų kalba aprašytaſ kaltūnas ir jo gydymo priemonės.

Be to, dar yra nemaža atskirų sasiuvinių ir net storų rankraščių iš botanikos, farmakopocijos ir medicinos sričių; jie guli Kretingos vienuolyno knygynė, bet kadangi jų priderėjimas kun. Pabrėžai netikras, tad apie juos šičia ir nutyliu. Pavyzdžiui tik štai pasakysiu vieną: „Index Plantarum Horti Botanici Casareae Universitatis Vilnensis appendix MDCCCXXIII“.

Kas galėtų šiuos ir kitus kun. Pabrėžos raštus sutvarkyti, pataisyti kalbą ir išspausdinti?

Tėvo Ambraziejaus pamokslus aš manau sunaudoti savo ganytojavimo darbuose, o arčiau juos pažinus, gal rasis noro ir reikalo anuos prirengti spaudai. O botanikos, iš dalies ir medicinos srityse reikia tų šakų specijalistų.

Sutvarkyti raštai išspausdint jau būtų lengviau, net ir Kretingos vienuolynas dalimi prie jų išleidimo prisidėtų.

Išduoti tvarkyti rankraščius iš Kretingos vienuolyno knygyno galima būtų tik patikimiems asmenims ir tam tikromis sąlygomis.

Tėvas Jeronimas.